

УДК 94 (477) «1925-1939» : 281.96

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ЛУГАНСЬКОЇ ЄПАРХІЇ УКРАЇНСЬКОЇ СОБОРНО-ЄПИСКОПСЬКОЇ ЦЕРКВИ (1925-1939 рр.)

Микола Рубан

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Україна, 93406, м. Сєвєродонецьк, пр. Радянський, 59а
e-mail: nikolas.kindle@gmail.com

Упродовж 20-30 рр. ХХ ст. в Україні відбулось інституалізаційне оформлення низки православних конфесій різних юрисдикцій. Серед причин тогочасного церковного розділення варто відзначити як деструктивну діяльність органів ОДПУ, так і існуючі внутрішньоцерковні протиріччя, що у силу різних обставин не були вирішені у належний спосіб. До таких причин слід віднести й автокефальні тенденції в українському церковному середовищі. Події національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. сприяли підняттю національної свідомості українського народу. В силу цих обставин навіть радянська влада у перше десятиліття свого існування в Україні прагнула вирішити національне питання у республіці, тим самим, утворилась незвична на той час ідеологія «національного комунізму», що у подальшому, за висловом проф. Г. Куромії, трансформувалася у феномен «радянського українського націоналізму» [1]. Утім, прагнення до самостійності Української Православної Церкви було вороже сприйняте у вищих колах російського єпископату, унаслідок чого неможливо було уникнути чергового церковного конфлікту.

Історичний розвиток Соборно-Єпископської Церкви в Україні є досить складною та суперечливою темою у сучасній церковній історіографії. Окремі відомості про дану юрисдикцію можна знайти у роботах митрополита Феодосія (Процюка), О. Ігнатуші, В. Пашенка, А. Киридон, О. Тригуба, О. Форостюка й інших [2]. Утім, більшість зазначених дослідників охоплюють окремі аспекти діяльності вказаного церковного угруповання, пов'язаних переважно з міжконфесійними зв'язками та взаємодією з владними структурами. Недо-

статньо висвітленими залишаються і регіональні особливості поширення Української Соборно-Єпископської Церкви (далі – УСЄЦ). Зокрема, особливої уваги привертає процес становлення УСЄЦ на Донбасі, що до сьогодні не знайшов свого належного історичного висвітлення.

Отже, предметом даної наукової розвідки виступають історичні передумови формування та розвиток Луганської єпархії Соборно-Єпископської Церкви. Актуальність теми полягає у потребі більш глибокого вивчення суті церковно-інституалізаційних процесів на Луганщині у міжвоєнний період, що у свою чергу сприятиме кращому розумінню особливостей формування духовного світу регіону. Хронологічні рамки дослідження охоплюють період від утворення єпархії у 1925 р. до її фактичного скасування із закриттям останньої парафії у Луганській окрузі у 1939 р. Мета дослідження полягає у з'ясуванні історичних обставин формування та розвитку Луганської єпархії УСЄЦ на підставі аналізу нових джерел і наукової літератури.

Організаційне оформлення Соборно-Єпископської Церкви відбулося на Лубенському Соборі 4-5 червня 1925 р. У Соборі взяли участь 5 єпископів: заступник екзарха України – архієпископ Катеринославський Іоанікій (Соколовський) – керуючий Харківською єпархією, та єпископи: Лубенський Феофіл (Булдовський), Золотоношський Сергій (Лабунцев), Сновський Сергій (Іваницький) – вікарій Чернігівської єпархії та Вінницький Павло (Погорілко) – з Синодальної Церкви. Присутній на Соборі єпископ Бахмутсько-Донецький Іоасаф (Попов), вікарій Катеринославської єпархії не визнав його постанов і вийшов на спокій [3]. Ка-

нонічність Лубенського Собору була обгрунтована тим, що з огляду на заслання екзарха митрополита Михаїла (Єрмакова) діяльність Собору єпископів 1922 р., на якому було поставлене питання набуття автокефалії Української Церкви, не була продовжена, а тому Лубенський Собор маючи його канонічну спадкоємність вважає зайвим брати благословення Патріаршого намісника митрополита Петра (Полянського) про своє скликання [4].

На Соборі було прийняте положення про керівництво Українською Церквою. Виконавчим органом Собору була Президія у складі голови, двох заступників і кооптованого секретаря. Місцем перебування голови Собору був визначений Харків. Голова Собору Єпископів отримав титул архієпископа Усія України. До складу Президії увійшли: голова – єпископ Павло (Погорілко); перший заступник – архієпископ Іоанікій Соколовський; другий заступник – єпископ Феофіл (Булдовський) [5]. Собор визнав за необхідність проведення українізації парафіяльного життя, допускаючи богослужіння слов'янською мовою за проханням церковної громади. Відношення до інших церковних структур було визначено лояльним ставленням до Синодальної Церкви та боротьбою з «самосвятами» та єпископами Московської Патріархії, які не визнали постанови Собору. Стаючи на шлях лояльності радянській владі Собор різко засудив діяльність єпископів на еміграції та визнав за неприпустиме ведення будь-якої політичної роботи духовенством.

5 січня 1926 р. Прилуцьким єпископом Васи́лем (Зеленцовим) було підготовлене Визначення щодо керівників «Лубенського розколу», яке підписали 13 архієреїв Українського екзархату на чолі з екзархом – київським митрополитом Михаїлом (Єрмаковим). За «Визначенням» єпископи-учасники Лубенського Собору були позбавлені сану та відлучені від Церкви. Натомість члени Собору Єпископів подали Скаргу до Тимчасової Вищої Церковної Ради (далі – ТВЦР), глава якої архієпископ Григорій (Яцковський) 8 березня 1926 р. скасував постанову 13 єпископів. Зв'язок УСЄЦ та Ради здійснювався через архієпископа Іоанікія, який у грудні 1925 р. підписав документ

про утворення ТВЦР [6].

На той час парафії на території Луганської округи знаходились у підпорядкуванні архієпископа Іоанікія (Соколовського). 8 вересня 1924 р. архієпископ Іоанікій, за проханням пастви, був переведений на Омську кафедру. Утім, не визнавши рішення, залишився у Харкові та продовжував іменуватися архієпископом Катеринославським. 19 лютого 1925 р. розпорядженням Патріарха Тихона архієпископу Іоанікію було заборонене священнодійство у межах Катеринославської та Харківської єпархій. Однак, з огляду на нестабільність управління Катеринославської єпархії, Іоанікій продовжував керувати низкою парафій на Катеринославщині, Харківщині та Донбасі. Після утворення УСЄЦ та входження архієпископа Іоанікія до її складу, частина Луганського духовенства очолена протоієреєм Симеоном Шалкінським та ігуменом Рафаїлом (Рудем) не визнала владу Собору Єпископів і перейшла у підпорядкування вікарія Катеринославської єпархії – єпископа Олександрівського Стефана (Адріашенка), а після арешту єпископа Стефана – до Дніпропетровського єпископа Макарія (Кармазіна) [7]. Прагнення архієпископа Іоанікія утвердити свої позиції на Катеринославському єпархіальному з'їзді, на якому були присутні представники духовенства та мирян з Бахмутського, Маріупольського, Сталінського та Луганського округів не дали позитивних результатів. За даними О. Форостюка на з'їзді були утворені секції для обговорення, утім вони так і не зібралися через брак делегатів [8].

До Луганська на окружний з'їзд духовенства та мирян зібралися 59 делегатів від 20 громад, що складало близько 1/5 від усіх парафій округу. З'їзд постановив «звернутися до державної влади з клопотанням про розпуск нелояльних громад і передачу храмів Собору Православних єпископів України, визнати своїм архієреєм архієпископа Іоанікія та запросити його до Луганська» [9]. Тоді ж фактично і була утворена Луганська єпархія УСЄЦ. На Луганщині УСЄЦ знайшла підтримку місцевої влади, перед якою стояло завдання зрівноваження релігійних сил. 12 січня 1926 р. НКВС УСРР надав розпорядження рівномірного

розподілу культові споруди між наявними в певному населеному пункті релігійним об'єднанням [10]. 12 лютого Луганський округовий адмінвідділ передав Луганській єпархії УСЄЦ величний Казанський Собор, однак громада раптово перереєструвалася як синодальна. Тоді адмінвідділ передав у користування Луганській єпархії УСЄЦ Преображенську та Троїцьку церкви [11]. 1 вересня група парафіян УСЄЦ звернулася до місцевої влади з проханням дозволити архієпископові Іоанікію звершити показове богослужіння у Петропавлівському Соборі – найпотужнішій парафії у місті – з метою подальшої передачі храму. Адмінвідділ задовольнив прохання та наказав Петропавлівській парафіяльній раді передати ключі від Собору представникам УСЄЦ. Керівництво церковного органу проігнорувало дане розпорядження, не допустивши архієпископа Іоанікія до Собору.

Попри усі складнощі у Луганській окрузі станом на 1 травня 1927 р. до УСЄЦ належало близько 24 парафій, які об'єднували 14 658 вірян [12], у тому числі 4 громади в округовому центрі [13]. Враховуючи, що архієпископ Іоанікій на той час знаходився у Харкові, постало логічне питання рукопокладення окремого єпископа для Луганської єпархії. Ще до Собору у м. Лубни розглядалася можливість нових єпископських хіротоній. Існують свідчення, що на передсоборному богослужінні була здійснена архієрейська хіротонія священика Макарія (Крамаренка) на єпископа Уманського [14]. На самому Соборі представником архієпископа Іоанікія (Соколовського) було піднято питання про хіротонію харківського протоієрея Олексія Вербицького на єпископа Охтирського. Пропозиція не зустріла принципових заперечень, однак хіротонія так і не була здійснена, оскільки в Охтирській окрузі не було проведено виборів кандидата на єпископа. Було вирішено передати справу виконавчому органу Собору, який мав зібрати матеріали та зробити належне розпорядження щодо справи [15].

З матеріалів митрополита Іоанна (Сничова) відомо, що архієрейська хіротонія протоієрея Олексія (Вербицького) відбулась влітку 1926 р. у Москві. Її очолив голова ТВЦР архієпископ Григорій (Яцковсь-

кий) [16]. Вочевидь, напередодні рукопокладення протоієрей Олексій прийняв чернечий постриг з іменем Августин, адже у документах ТВЦР періоду 1926-1927 рр. значиться підпис «смирений Августин єпископ Луганський та Сумський» [17]. Вважаємо, що визнання архієпископом Іоанікієм і його ставлеником єпископом Августином вищої влади ТВЦР над Собором Єпископів України і надало підстави окремим дослідникам вважати єпископа Августина винятково григоріанським архієреєм [18]. Наша версія підтверджується свідченням О. Форостюка, який припускає, що унаслідок внутрішніх суперечностей в УСЄЦ єпископ Августин деякий час підпорядковувався напряму григоріанській ТВЦР [19]. Водночас, існують свідчення про подальші внутрішні конфлікти в УСЄЦ між єпископами Августином (Вербицьким) і Павлом (Погорілком) з одного боку, й архієпископом Іоанікієм – з іншого, з приводу непорозуміння у питанні керівництва єпархіями [20].

У цей період суперечності між діячами Собору єпископів набули значних обсягів. Зокрема, архієпископ Іоанікій, як старший за хіротонією архієрей, що певний час був особистим представником Патріарха Тихона в Україні та заступником екзарха Михаїла (Єрмакова) прагнув очолити Президію Собору. Він користувався значним авторитетом і впливом серед вірян. Утім, головою Президії було обрано єпископа Павла, а згодом – єпископа Феофіла. У своїй боротьбі за самостійність архієпископ Іоанікій звернувся від імені Катеринославського єпархіального управління до ТВЦР, і вже 22 листопада 1926 р. був включений до складу Ради, як представник від України. У своєму зверненні архієпископ Іоанікій зазначав, що не поділяє «вузько націоналістичних прагнень, які мають місце серед окремих членів Соборно-єпископської орієнтації в Україні» і розглядає можливість набуття автокефалії Української Церкви лише на Всеросійському помісному Соборі, до того ж часу визнає владу ТВЦР [21]. У відповідь на це звернення грудня 1926 р. Президія Собору єпископів на чолі з єпископом Феофілом прийняла попереднє рішення виключити архієпископа Іоанікія зі свого скла-

ду [22].

У травні 1927 р. у Москві відбулася нарада єпископів староцерковників, що визнавали ТВЦР. У результаті цієї наради було оприлюднене послання «до усіх вірних чад Святої Православної Церкви», підписане у тому числі архієпископом Дніпропетровським Іоанікієм і Лугансько-Сумським Августиним [23]. Однак, цей факт зовсім не означав повного розриву УСЄЦ і ТВЦР, оскільки на подальшому Всеросійському з'їзді єпископів, кліриків і мирян староцерковників були присутні як архієпископ Феофіл (Булдовський) так і єпископ Сергій (Іваницький) [24]. У результаті обговорення питання автокефалії УСЄЦ було прийнято рішення: ввести представників Собору єпископів Феофіла (Булдовського) та Іоанікія (Соколовського) до складу ТВЦР, питання автокефалії у свою чергу відкласти до скликання Всеросійського Православного помісного Собору [25].

У кінці 20-х рр. радянська влада розпочала широкий наступ на усі без винятку конфесії, що було обумовлено прагненням комуністичної влади створити «людину соціалістичного суспільства», утвердити у масовій свідомості комуністичну ідеологію та марксистські догми, в яких не було місця релігійним упередженням. Хвиля закриття храмів не оминула і Луганську єпархію УСЄЦ. 9 грудня 1929 р. президія Луганської міської ради прийняла рішення про закриття Преображенської церкви та передачу споруди під влаштування кінотеатру. У 1933 р. будівля храму була висаджена у повітря, а на її місці була прокладена перша у місті трамвайна лінія [26]. 13 грудня 1929 р. рішенням Президії ВУЦВК був закритий Петропавлівський Собор, будівлю якого було передано під влаштування антирелігійного кінотеатру «Безбожник» [27]. Керуючий Луганською єпархією УСЄЦ архієпископ Августин звертався до місцевої влади з прохання передати частину церковного майна із закритих Преображенської та Петропавлівської церков до архієрейської різниці, утім, невідомо чи дане прохання було задоволене. Вочевидь до сану архієпископа єпископ Августин був піднесений у період між 1927-1929 р. З 1927 р. кафедра правлячого архієрея знаходилась у Храмі Воскре-

сіння Христового у Луганську. Станом на 1 січня 1931 р. парафія нараховувала 4871 вірян, оскільки до складу общини увійшли парафіяни закритих Миколаївської, Петропавлівської та Преображенської церков [28].

19-21 жовтня 1932 р. на Сумському кафедрі був обраний єпископ Сергій (Лабунцев) і діяльність архієпископа Августина зосередилась у Лугансько-Донецькому регіоні. З цього часу в офіційній документації зустрічається його титул вже як «архієпископа Луганського та Донецького».

Незважаючи на потужну антирелігійну кампанію Соборно-єпископська Церква на Луганщині зберігала переважну кількість парафій. За даними О. Форостюка станом на 1933 р. з 16 вцілілих общин у Луганській окрузі, 11 підпорядковувались Собору Єпископів України, 4 – тихонівським архієреям і лише одна – Всеукраїнському Священному Синоду [29]. У лютому 1933 р. від управління Луганською єпархією відійшов архієпископ Августин, якого розбив параліч. Незабаром владика упокоївся та був похований на Гусинівському цвинтарі у Луганську. Керівництво єпархією перейшло до Голови Собору Єпископів митрополита Феофіла (Булдовського), який на запрошення вірян переїхав до Луганська [30]. Після закриття Лубенського Спасо-Преображенського монастиря у 1935 р. на Луганщину прибув і секретар Собору Єпископів ієрей Феодор Обмок (у майбутньому – архімандрит Феофан) та отримав призначення настоятеля Михайлівської церкви у с. Кримське Слов'яносербського району [31].

Тим часом стан єпархії суттєво погіршився. Через тиск місцевої влади митрополит Феофіл був змушений погодитися з передачею Троїцького храму (м. Луганська) під зерносховище терміном на 6 місяців [32]. Для заспокоєння віруючих представники влади пообіцяли залишити вірянам вівтар і правий преділ храму, більш того їх запевнили, що як тільки буде знайдена належна будівля під склад зерна, церкву повернуть общині. Пару днів потому віряни запропонували взамін храму два амбри місткістю 23 вагони, однак місцева влада відмовила їм у поверненні культової споруди. 31 жовтня Луганська міськрада без усяких причин

скасувала договір з общиною. 16 листопада 1934 р. будівля храму була запечатана, а вже 20 березня 1935 р. рішенням ВУЦВК храм був закритий, а громада розпущена [33]. 15 серпня 1935 р. президія Луганського міськвиконкому прийняла рішення про закриття кафедрального Воскресенського Собору УСЄЦ. Культову споруду планувалось передати під клуб заводу імені Артема.

Скасування найпотужніших приходів СЄЦ суттєво позначилось на фінансовому стані єпархії. За словами О. Форостюка, Луганське єпархіальне управління було вже не у змозі утримувати власного архієрея. У вересні 1935 р. митрополит Феофіл звернувся до церковної ради кафедрального собору з проханням видати кошти або хоча б свічки, щоб розрахуватися за помешкання [34]. Однак вже 15 жовтня будівля собору була опечатана, а його майно та церковну утвар було передано до Луганського театру опери та балету. 6 листопада 1935 р. з храму були зняти хрести, а трохи згодом і сама церковна споруда була зруйнована [35]. У зв'язку з цим у жовтні 1935 р. митрополит повернувся до Харкова, де перебував до закриття останньої Іоанно-Усікновенської церкви у 1937 р. [36].

У 1937 р. митрополит Феофіл повернувся до Луганська. Прийняття Сталінської Конституції у грудні 1936 р. суттєво активізувало діяльність священнослужителів на Донбасі. За твердженням Г. Куромії «священники почали діяти відкрито, посилаючись на те, що Конституція дала їм право відкривати церкви і правити службу» [37]. Зазначалось, що священнослужителі стали неймовірно активними та навіть провели літургію на честь прийняття Сталінської Конституції. У лютому 1937 р. очільник Донецького управління НКВС наголошував, що ніде Церква не володіє такими ресурсами, як на Донбасі. Населення регіону надавало значну матеріальну та моральну допомогу духовництву [38]. Вочевидь, за таких обставин митрополит Феофіл намагався врятувати становище УСЄЦ хоча б на Донбасі. У цей час, у зв'язку із закриттям Воскресенського Собору, кафедра митрополита була перенесена до Свято-Вознесенського Собору м. Олександрівська (окраїна Луганська). За спогадами доньки

митрополита Феофіла, з Луганська її батько здійснював керівництво усіма парафіями по Україні, у тому числі на Харківщині, Полтавщині та Лубенщині [39].

Одним з останніх розпоряджень митрополита було прийняття під свою духовну опіку у квітні 1937 р. віруючих закритої Кирило-Мефодіївської церкви на хуторі Со рокиному та призначення туди священника, який, однак, одразу був заарештований і розстріляний [40]. У 1939 р. по закриттю останньої Свято-Вознесенської парафії, діяльність УСЄЦ на Луганщині припинилась, а митрополит Феофіл повернувся до Харкова, де тривалий час проживав у своїх родичів як приватна особа [41].

Отже, аналіз історичного розвитку Луганської єпархії УСЄЦ доводить, що попри офіційно проголошене розділення Церкви та держави, радянська тоталітарна система неухильно прагнула знищення організованого релігійного руху, використовуючи у цьому прагненні як відкритий політичний терор, так і внутрішньоцерковні протиріччя. З наведених фактів стає зрозуміло, що у період 1930-х рр. на Донбасі ліквідація релігійних общин відбувалась з суттєвим порушенням норм релігійного законодавства, гарантованих у новій редакції Конституції СРСР від 1936 р. Метою релігійного терору було створення не тільки секуляризованої держави, а й нової людини марксистської свідомості, позбавленої архаїчного гніту релігійних забобонів. Особливої ваги дане питання набуло у контексті розвитку духовного світу робітників Луганщини, які за канонами радянської пропаганди висвітлювались передовиками революційного комуністичного руху. А тому і функціонування у краї церковних інституцій, навіть лояльних до радянської влади, було немислимим, що у свою чергу і визначило подальшу долю як Соборно-єпископської, так і Синодальної Церков.

ЛІТЕРАТУРА ТА ДЖЕРЕЛА:

1. Куромія Г. Свобода і терор у Донбасі: Українсько-російське прикордоння, 1880-1990-ті роки / Гіроаки Куромія [пер. з англ. Г. Кьоран; В. Агєєв; передм. Г. Немирї]. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. – С. 203-204, 449.
2. Див: Феодосий (Процюк), митр. Обособленческие движения в Православной Церкви на Украине (1917-1943) / Феодосий (Процюк). – М.: Крутицкое патриаршее подворье, 2004. – 640 с.; Тригуб О.П. БОУАЦП у боротьбі за

- поширення ідеї «канонічної» автокефалії (1922-1925 рр.) / Олександр Тригуб // Гілея: науковий вісник. – К., 2009. – Вип. 24. – С. 43-52; Ігнатуша О.М. Соборно-єпископська церква на Сумщині в 20-30 рр. XX ст. / О.М. Ігнатуша // Сумська старовина. – 2002. – № X. – С. 76-81; Ігнатуша О.М. Організаційний устрій Соборно-єпископської церкви в 1925-1937 роках / Олександр Ігнатуша // Історична пам'ять (Полтава). – 2009. – № 1. – С. 92-103; Форостюк О.Д. Православна Луганщина в годы гонений і трагических испытаний (1917-1988 гг.). – Луганск, 1999. – 119 с.; Пашенко В. Більшовицька держава і православна церква в Україні (1917-1930-ті роки): монографія / В. Пашенко, А. Киридон. – Полтава, 2004. – 335 с.; Киридон А.М. Час випробувань. Держава, церква і суспільство в радянській Україні 1917-1930-х рр.: монографія / А.М. Киридон. – Т.: Підруч. і посіб., 2005. – 383 с.
3. Мазырин А.В., свящ. «Собор епископов весьма удивлен...». Вступительная статья к документам по истории Лубенского и Григорианского расколов и о роли ОГПУ в развитии их взаимоотношений / Вестник ПСГТУ. II: История. История Русской Православной Церкви. – 2012. – Вып. 5 (48). – С. 108.
4. Тригуб О.П. Українська Соборно-Єпископська Церква у релігійному житті Північного Лівобережжя 20-30-х років XX ст. / Олександр Тригуб // Література та культура Полісся (Ніжин). – 2007. – Вип. 38. – С. 172
5. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (м. Київ) (ЦДАВО України), ф.1, оп.20, спр.2006, арк.21-22.
6. Иоанн (Снычев), митр. Церковные расколы в русской церкви 20-х и 30-х годов XX столетия / Иоанн (Снычев). – Соргавала, 1993. – С. 22-23.
7. Форостюк О.Д. Правове регулювання державно-церковних відносин у радянській Україні в 1917-1941 роках (на матеріалі Донецького регіону) / Олег Форостюк: дис. канд. юрид. Наук. – С. 116.
8. Там само. – С. 113.
9. ЦДАВО України, ф.5, оп.2, спр.952, арк.638-646.
10. ЦДАВО України, ф.5, оп.2, спр.2257, арк.3.
11. ЦДАВО України, ф.5, оп.2, спр.2256, арк.3, 5, 17, 19.
12. ЦДАВО України, ф.5, оп.2, спр.1164, арк.9.
13. Форостюк О.Д. Православная Луганщина в годы гонений и трагических испытаний (1917-1988 гг.)... – С. 13, 20, 21, 23.
14. Багдасарова Ж.Р. Булдовский Феофил Иванович / Ж.Р. Багдасарова, В.И. Петрушко / Православная энциклопедия. – М., 2003. – Т. VI. – С. 359-360.
15. Ігнатуша О.М. Соборно-єпископська церква на Сумщині... – С. 78.
16. Иоанн (Снычев), митр. Церковные расколы... – С. 56.
17. Там само. – С. 61.
18. Федосеев А., прот. От Лубен до Харькова / А. Федосеев. – М., 2011. – С. 120.
19. Форостюк О.Д. Православная Луганщина... – С. 93.
20. Мазырин А.В., свящ. «Собор епископов весьма удивлен...»... – С. 113.
21. Обращение Днепропетровского епархиального управления к ВВЦС с просьбой включить в ВВЦС представителя от Украины / Документы по истории Лубенского и Григорианского расколов и о роли ОГПУ в развитии их взаимоотношений / Вестник ПСГТУ II: История. История Русской Православной Церкви. – 2012. – Вып. 5 (48). – С. 123-124.
22. Протокол заседания Президиума Собора епископов Украины по вопросу принадлежности Иоаникия (Соколовского) к Собору епископов Украины / Вестник ПСГТУ... – С. 125-126.
23. Иоанн (Снычев), митр. Церковные расколы... – С. 59-61.
24. Мазырин А.В., свящ. «Собор епископов весьма удивлен...»... – С. 116.
25. Там само.
26. Луганська єпархія. Інформаційно-довідкове видання / Ю.С. Сумішин, Є.С. Корнєєв, Я.М. Брель, Г.М. Кравченко [під загальною редакцією секретаря Лугансько-Алчевської єпархії прот. Іакова Лобова]. – Луганськ, 2011. – С. 37.
27. Там само. – С. 31.
28. Там само. – С. 70.
29. Форостюк О.Д. Православная Луганщина... – С. 93.
30. Феофіл (Булдовський), митр. Моя автобіографія. Матеріали Харківського обласного СБУ. Кримінальна справа № 147900 на митрополита Феофіла (Булдовського) // УАПЦ часів Другої Світової війни. Митрополит Феофіл (Булдовський) [упоряд. і авт. перед. Слова О. Різніченко]. – Харків, 2011. – С. 73.
31. Фирсов А. Подвижники благочестия и святые места Луганской земли / А. Фирсов. – Луганск, 2005. – С. 41-42.
32. Форостюк О.Д. Православная Луганщина... – С. 21.
33. Там само. – С. 22.
34. Форостюк О.Д. Правове регулювання державно-церковних відносин у радянській Україні... – С. 164-165.
35. Луганська єпархія... – С. 70.
36. Феофіл (Булдовський), митр. Моя автобіографія... – С. 73.
37. Куромія Г. Свобода і терор у Донбасі... – С. 339.
38. Там само. – С. 340.
39. Федосеев А., прот. От Лубен до Харькова... – С. 121.
40. Державний архів Луганської області, ф.Р-3747, оп.1, спр.15478-Р, арк.11-14.
41. Феофіл (Булдовський), митр. Моя автобіографія... – С. 73.

Рубан Микола *Історичні передумови формування та розвитку Луганської єпархії Української Соборно-Єпископської Церкви (1925-1939 рр.)*

У запропонованій статті досліджені історичні передумови формування та розвитку Луганської єпархії Української Соборно-Єпископської Церкви. Виявлені суперечності у визначенні конфесійної належності єпархії. На прикладі окремого регіону доведено цілеспрямоване прагнення радянської тоталітарної системи до цілковитого знищення релігійних інституцій всупереч проголошеним нормам релігійного законодавства. Проаналізовано хід церковно-інституціоналізаційних процесів на теренах Луганщини у міжвоєнний період.

Ключові слова: Українська Соборно-Єпископська Церква (УСЄЦ), Луганщина, архієпископ Іоанікій (Соколовський), архієпископ Августин (Вербицький), митрополит Феофіл (Булдовський), Тимчасова Вища Церковна Рада (ТВЦР), Лубенський собор, автокефалія

Рубан Николай *Исторические предпосылки формирования и развития Луганской епархии Украинской Соборно-Епископской Церкви (1925-1939 гг.)*

В предложенной статье исследованы исторические предпосылки формирования и развития Луганской епархии Украинской Соборно-Епископской Церкви. Выявлены противоречия в определении конфессиональной принадлежности епархии. На примере отдельного региона доказано целенаправленное стремление советской тоталитарной системы к полному уничтожению религиозных институций вопреки провозглашенным нормам религиозного законодательства. Проанализирован ход церковно-институциональных процессов на территории Луганщины в межвоенный период.

Ключевые слова: Украинская Соборно-Епископская Церковь (УСЕЦ), Луганщина, архиепископ Иоанникий (Сokolовский), архиепископ Августин (Вербицкий), митрополит Феофил (Булдовский), Временный Высший Церковный Совет (ВВЦС), Лубенский собор, автокефалия

Ruban Mykola *The historical backgrounds of formation and development of Lugansk diocese of Ukrainian Councilled-Episcopal Church (1925-1939)*

In the proposed article examines the historical background of the formation and development of the Luhansk diocese of Ukrainian Councilled-Episcopal Church. It is detected the contradictions of confession accessory of the diocese. In example of a particular region it is proved the concerted effort of the Soviet totalitarian system to a complete destruction of religious institutions in spite of the proclaimed standards of religious law. It is analyzed the course of church-institutional processes on the territory of Lugansk region in the interwar period.

Keywords: Ukrainian Councilled-Episcopal Church (UCEC), Lugansk region, Archbishop Ioanniky (Sokolovsky), Archbishop Augustine (Verbitsky), Metropolitan Theophil (Buldovsky) Temporary Supreme Church Council (TSCC), Lubensk' Cathedral, autocephaly

Рецензенти:

Михайлуца М.І., д.і.н., професор

Тригуб О.П., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 12.02.2016 р.